

УДК 821.111.(73).09
82.0(075.8)+82.09(07)

СУШКО Сергій

ДІАЛЕКТИКА ФІКЦІОНАЛЬНОГО, ПЕРСОНІФІКОВАНОГО І РЕАЛЬНОГО, СУСПІЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО У РОМАНАХ «THE GRAVITY'S RAINBOW» Т. ПІНЧОНА І «THE TUNNEL» В. ГАССА

У статті проаналізовано аспекти діалектичного поєднання фікціонального і реального планів в окремих тематичних сегментах двох американських постмодерністських романів. Наголошено на методологічній доцільності обраного підходу, який сприяє декодуванню авторських стратегій та художніх доміант твору. Розглянуто один з тематичних центрів «Веселки земного тяжіння», тему переосмислення біблійної дихотомії людей на Обраних та Приречених, та окреслено футуристичний мотив підкорення людини волі машини. Окреслено діалектику фікціонального та реального вимірів «Тунелю» в межах історіографічного дискурсу роману.

Ключові слова: фікціональний; реальний; персоніфікований; постмодерністський; наратив; дискурс; підтекст; мотив; реконструкція.

«No matter how much we work on Gravity's Rainbow, our most important interpretive discovery will be that it resists analysis — that is, being broken down into distinct units of meaning»

Leo Bersani [5]

the twentieth century — among others, James Joyce, Henry Miller, William Burroughs, Norman Mailer, and Kurt Vonnegut — not only the double stigma of unreadability and obscenity, but also the propensity for presenting a text which puts the interpretative capabilities of his readers to task» [6].

Вступ. Постановка проблеми. Американський постмодерністський роман є настільки дискурсивно розгалуженим та, безумовно, новаторським утворенням, що досліднику важко досягнути калейдоскопічну жанрову палітру та інші чинники його поетики. Феномен роману Т. Пінчона «*The Gravity's Rainbow*» складають багато чинників, а проблема визначення їх ієрархії, підпорядкованості певному конструкту, авторському задуму загання в глухий кут іноді навіть найавторитетніших пінчознавців. Один з них, Лео Берзані, вважає, що найбільш важливим відкриттям у сфері інтерпретативного аналізу роману Т. Пінчона «*The Gravity's Rainbow*» є той факт, що роман не піддається аналізу, тобто розбиттю на окремі смислові блоки.

Це твердження дослідника виражає системну рису постмодерністської літератури — деконструкцію низки метанаративів Нового часу, у тому числі й літературного канону. На перший погляд, ступінь причинно-наслідкової «неприборканості» постмодерністського роману дійсно може бути рейтинговим критерієм творів даного жанру. Тим більше, що спостереження Берзані не є винятковим. Йому вторить, наприклад, у своїй монографії Пол Джахсхан: «*Pynchon shares with other writers of*

Але ключову поетику постмодерністського роману формують не лише деконструкція канону та причинно-наслідкова «неприборканість». У своїх визнаних зразках постмодерністський роман належить, скоріше, до категорії «високої» літератури, чим до масової, белетристичної. Відома тенденція до симбіозу двох відмінних реєстрів, високого й низького, не відміняє потреби аналізу саме високого реєстру художнього зображення в окремому творі. Саме в межах і формах «високої» літератури відтворюється концептуальний зміст і план твору, його підтекстовий вимір, та діалектична неподільність форми і змісту, про яку писав М.Бахтін. «Не может быть выделен какой-нибудь реальный момент художественного произведения, который был бы чистым содержанием, как, впрочем, realiter нет и чистой формы: содержание и форма взаимно проникают друг в друга, нераздельны, однако для эстетического анализа и неслиянны, то есть являются значимостями разного порядка» (курсив — Лелис Е.И.) [1].

Обрані нами для аналізу діалектичного «протиборства» та результуючого синтезу фікціонального — реального роман «Веселка земного тяжіння» Пінчона та «Тунель» Гасса відповідають як системному постмодерністському чиннику наративного розпорошення,

під яким розуміємо розгалуженість рівнопорядкових наративів та кодований характер авторських стратегій, так і низці атрибутів «високої» літератури. Визнанням є культовий, полемічний характер цих творів, відомою є популярна читацька та фахова рецепція цих творів. Аналіз даних романів на предмет виокремлення в них діалектичних пар «фікціональне/уявне — реальне/реалістичне», «персоніфіковане — прототипічне», «індивідуалізоване — суспільно вагоме й значуще», «девіантне/маргінальне — морально виважене й романтично піднесене» дозволяє краще зрозуміти творчий задум письменника, художню структуру та концептуальний план творів.

В американському літературознавстві панує думка, що Томас Пінчон є письменником №1 в сучасній американській літературі (після Другої світової війни). «*Веселку земного тяжіння*» ставлять в один ряд з сервантесівським «*Дон Кіхотом*», дантевською «*Божественною комедією*», «*Гаргантюа і Пантагрюелем*» Рабле, гетевським «*Фаустом*», «*Мобі Діком*» Мелвілла, джойсівським «*Улісом*». У творчості Пінчона, його ранніх та пізніх романах існують чинники, що свідчать про бездоганне володіння високою літературною формою, системну спрямованість письменника на перегляд концептуальних засад історичного пізнання, деконструкцію й ревізію окремих положень філософії, фізики. Романи Пінчона, безумовно, визначає відчутна стурбованість письменника можливим жахливим сценарієм розвитку людської цивілізації, деє на кшталт оруелівського «*1984*». У «*Веселці земного тяжіння*» філософська насиченість прози, що відтворює фундаментальні основи людського буття, конкурує з дискурсом оргіастичності, а здатність Пінчона синтезувати оргіастичність з філософією та точними науками — математикою, фізикою, хімією — є викликом як унормованій суспільній моралі, так і літературознавчій науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До класичних праць, де ґрунтовно досліджено даний роман, його окремі аспекти, належить «*Pynchon's Poetics*» Ханьо Берессема, автор фундаментально досліджує роман з позицій постструктуралістської поетики (Лакан, Дерріда, Бодріяр). Настольною книгою пінчозознавців та читачів роману є відомий довідник джерел роману «*A Gravity's Rainbow Companion: Sources and Contexts for Pynchon's Novel*» Стівена Вайзенбергера. Авторитетними у пінчозознавстві

«*Approachesto Gravity's Rainbow*» Ч. Клерля, «*Signsand Symptoms: Thomas Pynchonand the Contemporary World*» П. Купера, «*Thomas Pynchon: the Art of Allusion*» Д. Кауерта, «*Thomas Pynchon: Allusive Parables of Power*» Дж. Дагдейла, «*Understanding Thomas Pynchon*» Р. Ньюмена, «*Pynchon the Voice of Ambiguity*» Т. Шауба, «*The Fictional Labyrinths of Thomas Pynchon*» Д. Сіда, «*Narratologies of Gravity's Rainbow*» С. Хегга.

Аналіз досліджень, присвячених «*Веселці земного тяжіння*», свідчить, що науковці застосовують інструментарій «деконструкції» твору саме з метою розмежування фікціонально екстеріорізованого мовного ряду тексту і підтекстового, інтеріорізованого шарутвору, позатекстового плану, пов'язаного з реальним буттям людини й суспільства в реальному часі.

Проблема підтекстового, концептуального змісту твору завжди була в центрі уваги літературознавчої науки. Розгалужена теорія підтексту фундаментально розроблена у вітчизняному й зарубіжному літературознавстві, вона надає методологію декодування того, що належить до свідомо чи підсвідомо прихованих змістів твору, до його інтенціонального плану. «...подтекст — явление, раскрыть суть которого не представляется возможным, если опираться исключительно на анализ языкового материала. Языковая деятельность интегрирована в целостную систему человеческой деятельности, поэтому изучение подтекста требует междисциплинарного подхода...» [1].

Слід зазначити, що інтенціональні плани «*Веселки земного тяжіння*» розглянуто у багатьох академічних дослідженнях. Стосовно проблематики нашого дослідження біблійний наратив Обраних та Приречених у романі аналізується у ланці англійських академічних досліджень, зокрема, у відповідному томі Харольда Блума: Bloom, Harold. «*Thomas Pynchon*» (стаття Kathryn Hume «*Pynchon's Mythological Histories*»); дисертаційному дослідженні Мосса: Moss, R.J. (2014) *Towards a Preterite Theology: Resistance and Spirituality in the Novels of Thomas Pynchon*, Durham theses, Durham University.

Постановка завдання. Предметом наукового пошуку статті є наративно розгалужений біблійний мотив Обраних і Приречених (Elected and Preterite) у «*Веселці земного тяжіння*». Цей мотив розбудовується у низці сюжетних ліній та дискурсів — колоніальному, історичному, фантастичному, міфологічному, науково-технологічному, дискурсі травми. Діалектику фікціонального і реального у романі

визначають два плани: план зіставлення двох категорій персонажів роману, володарів-повневолювачів і пригноблених-приречених, та план зіставлення фікціонального варіанту цього мотиву зі змістом останнього у пуританській ідеології Нового Світу. В межах доступних ресурсів ми не знаходимо прямої постановки даного дослідницького аспекту роману.

Другим предметом статті є концептуально важлива проблема амбівалентності, й навіть полівалентності історичного нарративу у «Тунелі» В. Гесса. Інструментом аналізу даної проблеми може бути саме виокремлення діалектичної пари фікціональне — реальне/реалістичне.

Мета нашого дослідження полягає у розгляді означених творів даних авторів під кутом зору наявної в них діалектики фікціонального та реалістичного (підтекстового і позатекстового) планів. Даний підхід, у низці інших дозволяє коректно, більш обґрунтовано зрозуміти інтенціональний план різнобічних нарративів та дискурсів у романі Т. Пінчона і романі В. Гесса. Нашу увагу зосереджуємо на виявленні інтегрованого характеру фікціонального/уявного і реального/інтертекстуально інкорпорованого в обраних для аналізу фрагментах відповідних нарративів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

На текстовому, фікціональному рівні цей мотив виникає в 14-ому епізоді першої частини, «*Beyond the Zero*». На квазі-сюжетному рівні епізод зображує кінозйомку Кат'є Боргезіус, нідерландки за походженням, яку англійський оперативник Пірат Прентіс шойно переправив в Англію з німецького ракетного центру десь в Голландії. Мета кінозйомки — сформувати у восьминого, якого прозвали Григорієм, вторинний, умовний рефлекс на принадливу, одягнуту зі смаком Кат'є, а віддаленою метою замовників та розробників цього павловіанського проекту є сценарій викрадення восьминогом жінки, щоб її рятівником опинився саме Тайрон Слотроп. Але цей сценарій буде предметом зображення у першому епізоді другої частини роману.

У центрі епізоду знаходиться жажлива **психологічна травма**, якої зазнали Кат'є, Готфрід та її предок Кат'є у далекому XVII ст. Франс ван дер Гроов. Саме на долі останнього увиразнюється біблійний мотив Обраних до Раю

та Позбавлених Раю після Вічного суду. У пошуках пригод та з надією розбагатіти Франц відплив з Голландії на далекий острів Маврикій в Індійському океані. Безґрунтовно і нещадно голландські колоністи почали знищувати місцевих птахів додо, переважний вид фауни на острові. Цю безґрунтовну лють колоністів до беззахисних створінь уособлює Франс ван дер Гроов (*systematically killing off the native dodos for reasons he could not explain*). Франс намагається знайти підстави, виправдання цій люті — це незграбність птахів, їх нездатність до самозахисту: «*And the stupid, awkward bird, never intended to fly or run at any speed — what were they good for?*». Але апологія жорстокості цим аргументом не обмежується, набираючи ознаки релігійного фанатизму. «*To some, it made sense. They saw the stumbling birds ill-made to the point of Satanic intervention, so ugly as to embody argument against a Godly creation. Was Mauritius some first poison trickle through the sheltering dikes of Earth? Christians must stem it here, or perish in a second Flood, loosed this time not by God but by the Enemy*» [7].

У розпачі від власної жорстокості, у стані душевного й психологічного розладу Франс адається питанням, на яке ніколи не отримає відповідь: «*But if they were chosen to come to Mauritius, why had they also been chosen to fail, and leave? Is that a choosing, or is it a passing-over? Are they Elect, or are they Preterite, and doomed as do does?*» [7]. Франса долають сумніви. Якщо їм судилося дістатися до Маврикію, то навіщо вони виявилися приреченими на поразку, змушеними залишити острів? Хто ж вони такі, голандські переселенці-колонізатори. — Обранці, яким за ділами їхніми земними буде даровано за межею земної дороги вічне життя, чи армія Позбавлених, яким буде відмовлено в Спасінні?

В очевидному параноїдальному стані від самотності та болючих роздумів, але також як винагороду за свою спокуту, Франс одного ранку спостерігає вистраждане ним видіння — Дар Мови, християнізацію птахів додо (*Conversion of the Dodos*): «*Ranked in thousands on the shore, with a luminous profile of reef on the water behind them, its roar the only sound on the morning, volcanoes at rest, the wind suspended, an autumn sunrise dispensing light glassy and deep over them all... they have come from their nests and rookeries, ...to this assembly: to be sanctified, taken in*» [7].

Діалектика цих двох планів, фікціонального та реального, дає можливість увиразнити ставлення наратора/оповідача й автора до

біблійного мотиву Обраних та Позбавлених. Саме через фікціональний шар даної вставної історії відбувається у романі деконструкція, ревізія даного мотиву. У своєму мареві-видінні Франс урівнює птахів додо з людьми у шансі на Спасіння: «*And there are tears of happiness in the eyes of the dodos. They are all brothers now, they and the humans who used to hunt them, brothers in Christ...*».

«Путівник» Вайзенбергера (*A Gravity's Rainbow Companion. Sources and Contexts for Pynchon's Novel.*) вказує на низку досліджень-джерел, якими користувався Пінчон у розбудові даної теми у романі. Фікціональне увиразнення у романі етнічної трагедії народності Гереро запозичує форми дискурсу магічного реалізму. Пінчон вигадує *Schwarzkommando*, осередок народності Гереро в Німеччині, який сформований з декількох хвиль експатріації. До реального плану даної теми можливо віднести наміри нацистів використати етнічних африканців для повернення колишніх колоній. («*But only after 1933 did most of the present-day leadership arrive, as part of a scheme — never openly admitted by the Nazi party — for setting up black juntas, shadow-states for the eventual takeover of British and French colonies in black Africa, on the model of Germany's plan for the Maghreb*» [7]).

«Шварцкоммандо» (*Schwarzkommando*) — це, у романі, назва як секретного спецрозділу вермахту, сформованого з гереро та зосередженого на ракетній програмі, так і тих гереро-експатріантів, яких планується використати для заселення Зони, території відчужених земель, майбутніх протекторатів. Гереро живуть у схованих під землею спільнотах (*several underground communities*). Як жарт, до того ж гіркий, вони називають себе земляними свинями (*Erdschweinhühle*). Це прізвисько є калькою з мови гереро, для найбіднішої верстви в соціальній ієрархії гереро земляна свиня є тотемною твариною. На батьківщині гереро вона була могутнім символом родючості й життя. Але тут, у Зоні, її справжній статус не зовсім зрозумілий (*is not so clear*). В спільноті «Шварцкоммандо» з'явилися сили, які обрали стерилізацію і смерть, як форму помсти своїм історичним кривдникам (що це могло бути формою помсти, дізнаємося з «Путівника» Вайзенбергера). Для прихильників цих сил Пінчон обирає відповідне слово з мови гереро, що означає «порожні ємкості» (*emptied containers*) і далі калькує його

англійською як *the Empty Ones*. Мета «Пустих Душ» (як ще можна перекласти *the Empty Ones*) — негативний приріст населення, програма — расове самогубство. У цьому сценарії «Пусті Душі» передбачають досягти кінцевого нуля колективної історії, що прожила свій вік (*a final zero to a collective history fully lived*).

Це мовчазний опір, але це політичний опір (*political struggle*). І він найбільше турбує Енціана, по суті лідера спільноти, якого можна віднести до Обраних, тих, кому поталанило ще в земному житті. Енціан — талановитий інженер, один з розробників ракети. Його турбує та обставина, що Пусті Душі, його етнічні співвітчизники, своїм мовчазним задумом колективного самогубства створюють перешкоду й загрозу його амбітному проекту, який має бути альтернативою цьому задуму. «*What Enzian wants to create will have no history. It will never need a design change. Time, as time is known to the other nations, will wither away inside this new one. The Erdschweinhühle will not be bound, like the Rocket, to time. The people will find the Center again, the Center without time, the journey without hysteresis, where every departure is a return to the same place, the only place...*» [7].

Наведена цитата є красномовним прикладом епістемологічної складності роману, тобто складності процедури розуміння й ранжування нового знання в системі уже відомих читачу понять і уявлень. Що це має бути таке, що не має історії? Як це щось відмінить субстанцію часу? Про який Центр йде мова, Центр без часу, де кожне відбуття є поверненням в те ж саме місце? Яким чином, винахід, над яким розмірковує Енціан, може бути Спасінням діаспори Гереро?

Третій епізод третьої частини роману відповіді на ці питання ще не надає. Натомість у сцені, що слідує за шойно наведеною цитатою, плану Енціана, який ми ще не знаємо, протистоїть план Джозефа Омбінді з Ганновера, який очолює мовчазний рух-опір Пустих Душ. План останнього неможливо, напевне, розглядати більше, чим дотепний еротичний жарт на тему девіантності. План Енціана, при всій його фантазмагоричності («матрімоніальний» симбіоз ракети й людини), має реалістичне підґрунтя, певну онтологічну відповідність у технократичному світі, де домінують прагматизм й віра в універсальність науково-технічного прогресу. У фікціональному плані роману цей технократизм виявляє себе у маскулінності технологій, у безмовному

спілкуванні з Ракетою. «...*It began when Weissmann brought him to Europe: a discovery that love, among these men, once past the simple feel and orgasming of it, had to do with masculine technologies, with contracts, with winning and losing. Demanded, in his own case, that he enter the service of the Rocket...He was led to believe that by understanding the Rocket, he would come to understand truly his manhood...*» [7].

Підсумовуючи розгляд мотиву Обраних й Приречених, відмітимо, що даний наратив не обмежується лише двома розглянутими епізодами, а розгалужується на інші оповіді, інших персонажів (зокрема, Вільям Слотроп) і не сесистемний характер у романі. Його деконструктивне відлуння винятково проникливо узагальнює відома дослідниця Т. Пінчона Кетрін Х'юм (Kathryn Hume): «*The next major myth after paradise and fall is immachination. This corresponds in Jewish thought to Abraham's offering of Isaac and in the Christian structure to the crucifixion; it is symbolized in Gravity's Rainbow by the wedding between Gottfried and a rocket. Humanity and machine mating in order to become a new form of life is central to Gravity's Rainbow...*» [3].

Ключовим деконструктивним концептом Пінчона у романі в цілому і в наративі Обраних і Приречених є фікціонально увиразнений концепт симбіозу людини й машини (ракети). Цей концепт термінологізується словом *immachination*. Як можливо припустити, даний концепт є фантастичною, гротескною альтернативою безпорадності й безвихіддю тих, кому судилося ще в земному житті зазнати великих страждань в етнічному масштабі чи в особистій долі і хто втратив віру в справедливість по цей і по той бік життя. Важливо підкреслити, що у романі відчутним є мотив авторського засудження насилля з боку Обраних над Приреченими, розподілу, якого не повинно бути в земному житті людей.

«*The Tunnel*» В. Гесса також, як і роман Т. Пінчона, належить до категорії тих романів, «які всі знають, але ніхто не читає». Проте його питома вага в американському постмодерністському каноні є надзвичайно високою, однопорядковою з романом Пінчона. Між двома романами, розділеними проміжком часу у 23 роки, існують численні тематичні та поетикальні паралелі, які свідчать про системний літературний вплив Пінчона на Гесса.

До ключових наративів «*Тунелю*» належить історія ХХ ст., яку протагоніст роману Вільям Фредерік Колер, університетський професор історії, сприймає з позицій альтер-

нативної історії. Теорію й увиразнення останньої у художньому дискурсі на фундаментальному рівні досліджено у відомій праці Лінди Хатчеон «*The Politics of Postmodernism: Parody and History*», яку присвячено поетиці історіографічного метароману.

Історичний наратив роману формує система оповідних фрагментів різного формату — від коротких реплік-спостережень метафоричного характеру до розгорнутих описів та міркувань стосовно здатності історичного метанаративу об'єктивно відображувати історичні події й, головне, відтворювати дух епохи, трагедію покоління й особистості. У цитаті з «*Тунелю*» Колер-протагоніст розмірковує над власною історичною працею «*Guilt and Innocence in Hitler's Germany*» (фікціональним, вигаданим у романі твором). В аспекті обраного у статті сегменту дослідження маємо, на прикладі даної цитати, діалектичне протиставлення готового авторського рукопису, що лежить на столі протагоніста, тому, що мимоволі, всупереч власній авторській волі, Колер не наважився відтворити — сувору трагічну реальність, невимовний жах, історичне безглуздя втрат, огидливу сутність характеру організаторів злочинів проти людства: «...*for the carefully conventional appearance of my manuscript — so Buch, so Boche — the resonance of its title, Guilt and Innocence in Hitler's Germany, <...> and then its lofty hierarchy of explanations, as though it were a government bureau, <...>, and weighty apparatus of referral: they straighten the teeth of the truth; they impose an order on accident, find a will in history as fiery as phlogiston (what is chapterlike about tyranny but the beatings and decrees? ...)*» [4, с. 31].

Дискурсивно-наративну поліфонію «*Тунелю*» найґрунтовніше визначає саме діалектика ставлення Колера-протагоніста до свого рукопису, до культурної спадщини взагалі і літератури зокрема, до поняття дому як власного житла та дому як ідеального конструкту, що далеко не завжди ототожнюється з власною домівкою та сім'єю [див. 2, с. 535–549].

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок.

1. Проаналізовані в окремих аспектах два американських постмодерністських романи все далі відходять від кон'юнктурного рейтингу й статусу «літературної новинки», міцно затверджуючись у мейнстрімі американської літератури. Новаторську художню палітру цих романів обумовлює неосяжний діапазон впливів попередніх літературних епох, напрямків,

і стилів окремих письменників. Характерним для обох творів та їх авторів є принципова й системна нерозмежованість фікціонального й реального планів у значній низці наративів.

2. Фікціональний план «*Веселки земного тяжіння*» розбудовано, на перший погляд, за принципом розкутої, іноді галюциногенної уяви, але уважний аналіз дозволяє зрозуміти фікціональний шар як жанровий синкретизм самого високого ґатунку, де поєднуються в одне художнє ціле ознаки дистопічного, фантастичного, пікареского, історичного, психологічного, науково-популярного, еротичного, політичного, романтичного жанрів роману.

3. Ускладнену оповідну структуру роману Пінчонами визначаємо як **н а р а т и в н у р о з п о р о ш е н і с т ь**. Вона є одним з проявів розгалуженого дискурсу коду роману, плану **п а н о р а м н о г о** (у просторі та часі) зображення епічних подій та обставин життя індивідів-персонажів. Врахування цих двох конструктів, наративної розпорошеності та панорамного плану роману, дозволяє запропонувати такий модус аналізу даного твору, який включає виокремлення реальних, поза-текстових планів твору, авторського задуму, фонові інформації та співставлення цих чинників з фікціональним простором твору.

4. Запропонований нами аналіз діалектики фікціонального, уявного і реального,

суспільно вагомого спрямовано саме на виокремлення авторських інтенцій та стратегій, які автор вкладає в фікціональний шар свого повіствування. У романі Т. Пінчона мотив Обраних та Приречених зазнає радикальної деконструкції, мета якої звернути увагу суспільства, цивілізації на жакливі наслідки насильства в історії ХХ-го і минулих століть. У романі В. Гасса дискурс історії, у тому числі й альтернативної, є одним з концептуальних і провідних. Його діалектичну структуру виразняє протиставлення фікціонального плану розчарування і сумнівів протагоніста Колера у щойно написаній ним науковій праці — реалістичному плану дійсних фактів і подій Другої світової війни, Голокосту, передумов виникнення нацизму у довоєнній Німеччині. Дещо двозначний, діалектично маркований шар історичного наративу у «Тунелі» утворюють словесні протрети окремих вождів Третього рейху.

5. До перспектив подальшого дослідження визначених аспектів аналізу романів Т. Пінчона і В. Гессав першу чергу відносимо розгляд інших тематичних блоків, дискурсів та наративів, а також, що не менш продуктивно, співставлення критичного доробку письменників з їх художньою практикою. Як у свій час Генрі Джеймс, Вільям Гасс зробив істотний внесок в теорію і критику роману.

Список використаної літератури

Лелис Е.И. Теория подтекста. — Режим доступу. <http://elibrary.udsu.ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/7797/2011280.pdf?sequence=1>

Сушко С. Концептуальна множина та художня структура образу дому у романах Вільяма Гесса «*The Tunnel*» та «*MiddleC*». Сучасні літературні студії. Феномен дому в літературознавчій перспективі. Збірник наукових праць. Вип. 13. Гол. ред. Н.О. Висоцька. — К.: Вид. центр КЛНУ, 2016. — 739 с. (с. 535–549).

Bloom, Harold. Thomas Pynchon. — Режим доступу. <https://books.google.com.ua/books?id>

С. СУШКО

ДИАЛЕКТИКА ФИКЦИОНАЛЬНОГО, ПЕРСОНІФИЦІРОВАННОГО І РЕАЛЬНОГО, ОБЩЕСТВЕННО ОРИЕНТИРОВАННОГО В РОМАНАХ «*THE GRAVITY'S RAINBOW*» ТОМАСА ПИНЧОНА І «*THE TUNNEL*» ВІЛЬЯМА ГАССА

В статтю проаналізовані аспекти діалектичного сочетання фікціонального і реального планів в окремих тематичних сегментах

Gass William H. *The Tunnel*: Dalkey Archive Press. Second printing, 2007. — 652 p.

Duyfhuizen Bernard. «A SUSPENSION FOREVER AT THE HINGE OF DOUBT»: THE READER-TRAP OF BIANCA IN «GRAVITY'S RAINBOW». Режим доступу. <http://pmc.iath.virginia.edu/text-only/issue.991/duyfhu-1.991>

Jahshan P. Dark Margins: Invisibility and Obscurity in Thomas Pynchon's *V.*, *The Crying of Lot 49*, and *Gravity's Rainbow*. — Режим доступу. <http://transatlantica.revues.org/4860>

Pynchon Thomas. *Gravity's Rainbow* — Режим доступу. <http://pdfsb.net/gravity%C2%B4s+rainbow>

двох американських постмодерністських романів. Підкреснена методологічна цілесобразність избраного підходу, який содействує декодуванню авторських стратегій і художественних доміант произведения. Рассмотрена тема переосмысления библейской дихотомии людей на Избранных и Обреченных в «Радуге земного притяжения» и очерчен футуристический мотив подчинения человека воле машины. Диалектика фик-

ціонального и реального измерений романа «Туннель» очерчено в пределах историографического дискурса романа.

Ключевые слова: фикциональный; реальный; персонафицированный; постмодернистский; нарратив; дискурс; подтекст; мотив; деконструкция.

S. SUSHKO

DIALECTICS OF THE FICTIONAL, PERSONIFIED AND REAL, PUBLIC-RELATED IN THOMAS PYNCHON'S «THE GRAVITY'S RAINBOW» AND WILLIAM GASS'S «THE TUNNEL»

The article analyzes a dialectical unity of the fictional and reality-based modes of narration in T. Pynchon's *The Gravity's Rainbow* and W. Gass's *The Tunnel*. In the first novel, the biblical dichotomy of the Preterite and the Elect is deconstructed into a futuristic scenario of a symbiotic man-and-machine entity (*immachination*), and in *The Tunnel* the fictional *versus* real dichotomy is represented in terms of the historiographic discourse in fiction.

S. SUSHKO

DIALECTICS OF THE FICTIONAL, PERSONIFIED AND REAL, PUBLIC-RELATED IN THOMAS PYNCHON'S «THE GRAVITY'S RAINBOW» AND WILLIAM GASS'S «THE TUNNEL»

In the paper, a dialectic unity of the two aspects of the books treated is examined, the fictional aspect and the one narrating reality-grounded topics of public concern. The purpose of the paper is to tell one aspect from another as well as to emphasize an importance of seeing them as an integrated artistic whole. This approach is believed to remove much of the difficulties in the way of a proper understanding and analysis of these «unreadable» novels.

One of the primary narratives in «*The Gravity's Rainbow*» is the Elect and Preterite ideology in the Calvinist and Puritan branches of Christianity. It is fictionally unfolded in various characters of the novel,

most strikingly in the character of Frans Van der Groov, a fictional Dutch colonist on the island of Mauritius. Frans is preoccupied with an unsolvable problem of finding out who the colonists are (*Are they Elect, or are they Preterite, and doomed as dodoes?*).

A specific feature of Pynchon's poetics in *The Gravity's Rainbow* is an integration of the real historical narrative and a fictional impersonation of the real historical event. Van der Groov's story serves as a good illustration of the writer's remarkable dexterity to bring real and fictional together to produce a lasting aesthetic effect.

The reality-grounded aspect of the said ideology is more forcefully reproduced in the retrospective fragments of the novel describing the tragic fate of the Herero, a Western African indigenous people, who, on the part of the German colonizers, suffered a persecution bordering on genocide. Like in the narrative of Van der Groov, the Herero people thematic subject is diversified by the fictional plot line including mythological and magic realism narratives. The fictional vision of Thomas Pynchon portrays the Herero expatriants nurturing the plans of revenge to their oppressors. This revenge has to do with the Elect and Preterite motive. The «Germanized» Herero — part of the *Schwarzkommando*, a military detachment in service of the V2 launching pads, and Enzian, also a Herero expatriant and one of the top engineers engaged in the V2 newest version production — come, each in their own way, upon an idea of escaping the inevitability of belonging to the Preterite and thus being shunned a hope for salvation. Enzian's solution is a 'third option' which in the novel is termed as «*immachination*». It stands for a new symbiotic entity of man and machine.

The dialectic polyphony of W. Gass's *The Tunnel* is made up by the deconstructionist downgrading of history, literature, philosophy, academic discourse, family institution as metanarratives.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2017